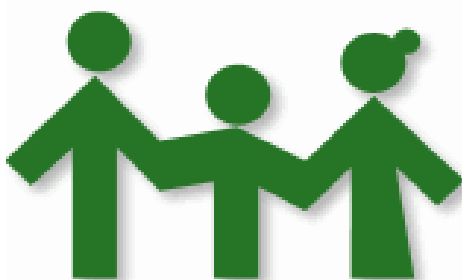

**GMINNY PROGRAM
SYSTEMU OPIEKI
NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
W MIEŚCIE I GMINIE NISKO
NA LATA 2006-2012**

Sierpień 2006 ROK

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	str. 3
I. DIAGNOZA ŚRODOWISKOWA	str. 4
1. Charakterystyka miasta i gminy Nisko	str. 4
2. Szanse i zagrożenia dla systemu pomocy dziecku i rodzinie – analiza S.W.O.T.....	str. 5
3. Problemy dotyczące funkcjonowania rodziny w mieście i gminie Nisko.....	str. 6
4. Organizowanie pomocy dziecku i rodzinie w mieście i gminie Nisko.....	str. 11
5. Zasoby środowiska	str. 12
II. PROJEKTY REALIZOWANE W MIEŚCIE I GMINIE NISKO PRZY WSPÓŁDZIALE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W NISKU NA RZECZ WSPARCIA DZIECI I ICH RO- DZIN (W LATACH 2004 – 2005).....	str. 13
III. MISJA PROGRAMU	str. 15
IV. CELE PROGRAMU	str. 15
- główne	
- szczegółowe	str. 15
V. PROJEKTY SOCJALNE – KIERUNKI DZIAŁAŃ PODJĘTE DLA REALIZACJI CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH	str. 17
VI. EWALUACJA.	str. 20
PODSUMOWANIE	str. 23

WPROWADZENIE

Zadania opieki nad dzieckiem i rodziną są bardzo szerokie, realizowane w przestrzeni prewencja – ochrona obejmującym usługi i świadczenia w zakresie zdrowia, edukacji, zabezpieczeń społecznych itd.

Niniejsza praca skupia się przede wszystkim na opiece świadczonej dla rodziny przez pomoc społeczną. Po pierwsze dlatego, że znaczną część zadań opieki nad dzieckiem i rodziną realizują zatrudnieni w pomocy społecznej pracownicy socjalni, pedagodzy, psychologowie itd. Zadania te wchodzą w zakres strategii pracy socjalnej i powinny zakładać z jednej strony działania zorientowane na zabezpieczenie potrzeb, tworzenie pozytywnego środowiska wychowawczego i poprawę jakości życia dzieci i rodzin, z drugiej - podejmowanie interwencji i objęcie opieką w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka.

Po drugie wypracowany program jest uaktualnieniem wytyczonych i realizowanych celów założonych w strategii Ośrodka Pomocy Społecznej w Nisku dotyczącym systemu i opieki nad dzieckiem i rodziną. Założenia niniejszej strategii zgodne są z jednym z celów planu Strategicznego Rozwoju Gminy i Miasta Nisko. Niniejszy program jest propozycją zintegrowanych i planowanych kierunków działań w odniesieniu do mieszkańców Miasta i Gminy Nisko.

DIAGNOZA ŚRODOWISKOWA

1. Charakterystyka Miasta i Gminy Nisko.

Gmina Nisko jest jedną z 7-miu gmin powiatu nizańskiego. Pod względem obszaru zajmuje drugie miejsce w powiecie po gminie Harasiuki.

W skład gminy wchodzi miasto Nisko, oraz 6 sołectw: Kończyce, Nowosielec, Nowa Wieś, Raclawice, Wolina i Zarzecze.

Pod względem demograficznym gmina Nisko wskazuje na znaczną liczebność ludzi młodych i w wieku aktywności zawodowej. Spośród ogółu ludności niemal 70% stanowi ludność miasta Nisko. Pozostałe 30% zamieszkuje tereny wiejskie. W gminie zarówno w mieście jak i na obszarach wiejskich niewiele ponad 51% stanowią kobiety. W ostatnich latach widoczny jest spadek liczby ludności mimo przyrostu naturalnego co wiąże się z odpływem ludności do większych miast i za granicę. Wśród ogółu mieszkańców ponad 56,0% to mieszkańcy w wieku produkcyjnym około 30,2% to grupa w wieku przedprodukcyjnym (dzieci, młodzież), oraz pozostali - starsi, w wieku poprodukcyjnym co stanowi 13,4% ogółu mieszkańców. Na wsi zamieszkuje około 30% całej populacji, co wskazuje na zagęszczenie demograficzne w mieście. Najliczniej zasiedlonym sołectwem gminy jest wieś Zarzecze, którą zamieszkuje około 12% ogółu mieszkańców, oraz Nowosielec z 8,5% ogółu mieszkańców.

Sprowadzając liczbę mieszkańców do najmniejszych struktur społecznych jakimi są rodziny, należy je wymieniść w liczbie około 4 400 na całym obszarze.

Gmina Nisko jest gminą o charakterze rolniczo-produkcyjno-usługowym ze zdecydowanym udziałem przemysłu rolno-spożywczego i drzewnego i z pewnym udziałem przemysłu wydobywczego. Przemysł rozwinięty jest słabo i koncentruje się przede wszystkim w mieście. Główne źródło utrzymania ludności to praca we własnych gospodarstwach rolnych, oraz w drobnych niewielkich prywatnych przedsiębiorstwach. Rolnictwo daje utrzymanie dla około 30% mieszkańców gminy. Ponadto źródłem utrzymania są świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Na terenie gminy wydobywa się surowce do produkcji cegły i ceramiki, oraz piasek dla potrzeb budownictwa. Najpoważniejszym problemem regionu Niska i okolic jest zjawisko bezrobocia.

Zestawiając liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Nisku z terenu gminy Nisko z ogólną liczbą ludności w wieku produkcyjnym stwierdza się, że około 16,4% osób zdolnych do pracy i zarobkowania ma ograniczoną swoją produktywność poprzez brak miejsc pracy i upadłość niemal wszystkich zakładów państwowych oraz spółek.

Z tego też powodu korzystanie z pomocy społecznej jest niemal powszechnie akceptowane i nie stanowi powodu do wstydu. Pomoc społeczna działająca poprzez jednostki budżetowe jakimi są OPS-y stara się wraz z będącymi w trudnej sytuacji mieszkańcami łagodzić

problemy bez względu na ich powszechność i rozmiary, a także konsekwencje wywołane w sensie indywidualnym i społecznym.

W gminie Nisko pomocą społeczną objętych jest około 29,4% rodzin. Powody ubiegania się o pomoc mają różne podłoże. Ośrodek Pomocy Społecznej w Nisku wspierany inicjatywami ŚDS-u i Świetlicy Środowiskowo Profilaktycznej realizuje cele ustawowe i profilaktyczne przede wszystkim skutecznie w mieście. Tereny wiejskie ubogie infrastrukturalnie odległe około 6-10 km od centrum Niska nie przejawiają zainteresowania aktywizacją środowiska lokalnego. Wszystkie zatem negatywne skutki, takie jak alkoholizm nieletnich, przestępczość, próby narkomanii, udział w grupach nieformalnych, agresja młodocianych dotyczą głównie dzieci szkolnych, gimnazjalistów i pozostałą młodzież wiejską. Jeśli zatem nie zostaną w porę uruchomione instytucjonalne formy opieki profilaktycznej i terapeutycznej, to liczba rodzin bezradnych, pozostawionych samym sobie zwłaszcza tych w których są dzieci, nie zawsze wywiązujących się z zadań opiekuńczych będzie narastać.

2. Szanse i zagrożenia dla systemu pomocy dziecku i rodzinie – analiza S.W.O.T.

W dniu 12 czerwca 2006 roku w budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Nisku zebrała się grupa pracowników socjalnych, specjalistów pracy socjalnej i kierownictwa, której zadaniem było postawienie diagnozy obecnie funkcjonującego systemu pomocy dziecku i rodzinie w Gminie i Mieście Nisko, oraz dogłębne przeanalizowanie zagrożeń istniejących dla tego systemu.

Aby diagnoza okazała się wiarygodna wystąpiono pisemnie do instytucji i organizacji działających na terenie gminy Nisko z zapytaniem o:

- **szanse i zagrożenia dla systemu pomocy dziecku i rodzinie w Nisku na płaszczyźnie działania danej instytucji**
- **problemów dotyczących funkcjonowania rodzin w Gminie i Mieście Nisko wg doświadczenia danej instytucji**
- **form pomocy dziecku i rodzinie udzielanych przez instytucję (realizowanych programów, lub projektów) rodzinom z dziećmi w GiM Nisko**
- **proponycji projektów socjalnych ze strony instytucji w celu realizacji gminnego programu pomocy dziecku i rodzinie w Gminie i Mieście Nisko**

Ponadto dla celów diagnostycznych poproszono o podanie następujących informacji za lata 2004-2005:

- **rodzajów programów profilaktycznych realizowanych na rzecz dziecka i rodziny zamieszkałych w gminie i mieście Nisko**

Instytucje do których skierowano wnioski to:

Gminna Komisja Profilaktyki i Leczenia Uzależnień w Nisku, Sąd Rejonowy w Nisku, Komenda Powiatowa Policji w Nisku, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku Przychodnia Rejonowa w Nisku, NZZOZ Zarzecze, NZZOZ Nowosielec ,oraz szkoły: PSP nr1,ZS nr 3,ZS nr 2,ZS Zarzecze, ZS Nowosielec, PSP nr 6,PSP nr 4,PSP Wolina, PSP R-ce, a także Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna w Nisku ,OPS w Nisku, Świetlica Środowiskowo Profilaktyczna w Nisku, NCK, Stowarzyszenie Ruch Pomocy Psychologicznej INTEGRACJA w Nisku, Starostwo Powiatowe w Nisku, CARITAS ,NFRS „STOKROTKA”.

Po uzyskaniu niezbędnych danych od instytucji ,które udzieliły odpowiedzi ponownie zebrała się grupa pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Nisku ,którą poprowadził Kierownik OPS w Nisku.

Grupa działając metodą S.W.O.T jako największe **zagrożenie** pomocy dziecku i rodzinie w systemie pomocy społecznej postrzega ograniczenia natury prawnej (przepisów prawnych i polityki społecznej) oraz ograniczeniach ze strony finansowej (w tym wynagrodzenia pracowników średnio poniżej przeciętnej krajowej).

Szanse upatrywane przez grupę tkwią zaś w możliwościach wykorzystania różnorodnych środków finansowych (zabezpieczony budżet na realizację zadań, fundusze z UE), pozytywnych zmianach w świadomości społecznej (dostrzeganie problemów dziecka i rodziny),działaniach profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do młodzieży (pozytywne zmiany postaw młodzieży w wyniku działań profilaktycznych) oraz w odpowiednio modelowanej polityce prorodzinnej (zmniejszenie bezrobocia).

Grupa oceniła ,że **silnymi stronami** systemu są:

- **Dobra współpraca między instytucjami działającymi na rzecz dzieci**
- **Dobra analiza środowiska lokalnego(diagnoza potrzeb dzieci i młodzieży)**
- **Odpowiedni budżet na podejmowanie działania zamożność gminy)**

Należy jednak pracować nad usprawnianiem komunikacji, zwłaszcza między instytucjami działającymi na rzecz dzieci ,a organizacjami pozarządowymi, oraz wczesną diagnozą problemów środowiska i profilaktyką.

3. Problemy dotyczące funkcjonowania rodzin w Mieście i Gminie Nisko.

Problemy opiekuńczo -wychowawcze

Zdanych pozyskanych z Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego w Nisku wynika, że ze względu na problemy opiekuńczo wychowawcze **nadzorem kuratora** objęto w

2004 roku 105 rodzin ,w których żyło 265 dzieci. W latach 2004-2005 ilość rodzin pozostających pod kuratela sądu pozostawała na podobnym poziomie.

Sąd wydał 9 orzeczeń wobec rodziców ,którym została ograniczona władza rodzicielska poprzez nadzór kuratora.

Zastępcze formy opieki

Sąd Rejonowy wydał w ostatnich latach następujące orzeczenia o zastępczych formach opieki wobec dzieci:

- 27 orzeczeń o zastępczych formach opieki, w tym 7 orzeczeń o umieszczeniu małoletnich dzieci w rodzinie zastępczej
- 11 orzeczeń dotyczyło umieszczenia nieletnich w placówce opiekuńczo -wychowawczej, oraz 13 orzeczeń o ustanowieniu opieki i powołanie opiekuna prawnego dla małoletnich

Z powyższych danych wynika, że liczba postanowień o umieszczeniu dzieci w zastępczych formach opieki przyjmuje tendencję wzrastającą.

Nadzory kuratorskie nad nieletnimi

Jak wynika z danych sądu obecnie 117 dzieci jest nadzorowanych z powodu wejścia w konflikt z prawem, 1 nieletni przebywa w ośrodku szkolno-wychowawczym.

W latach 2004-2005 ilość sprawowanych nadzorów nad nieletnimi kształtowała się następująco:

W 2004 roku - 96 sprawowanych nadzorów

W 2005 roku - 117 sprawowanych nadzorów

Placówki resocjalizacyjne i wychowawcze

W 2004 roku - 11 dzieci z Gminy i Miasta Nisko przebywało w placówkach resocjalizacyjnych i wychowawczych

W 2005 roku - 11 dzieci z Gminy i Miasta Nisko przebywało w placówkach resocjalizacyjnych i wychowawczych

Od 2004 roku placówki resocjalizacyjne i wychowawcze przeszły z systemu pomocy społecznej do oświaty.

Przemoc domowa

Znaczącym problemem społecznym w Gminie i Mieście Nisko jest przemoc domowa, z tego powodu wiele rodzin ,w których przebywają dzieci jest objętych nadzorem kuratora.

Z danych Komendy Powiatowej Policji w Nisku wynika, że często przyczyna interwencji policji jest przemoc i sytuacje konfliktowe w rodzinie. W przypadkach przemocy domowej wypełniane są „Niebieskie karty”.

I tak:

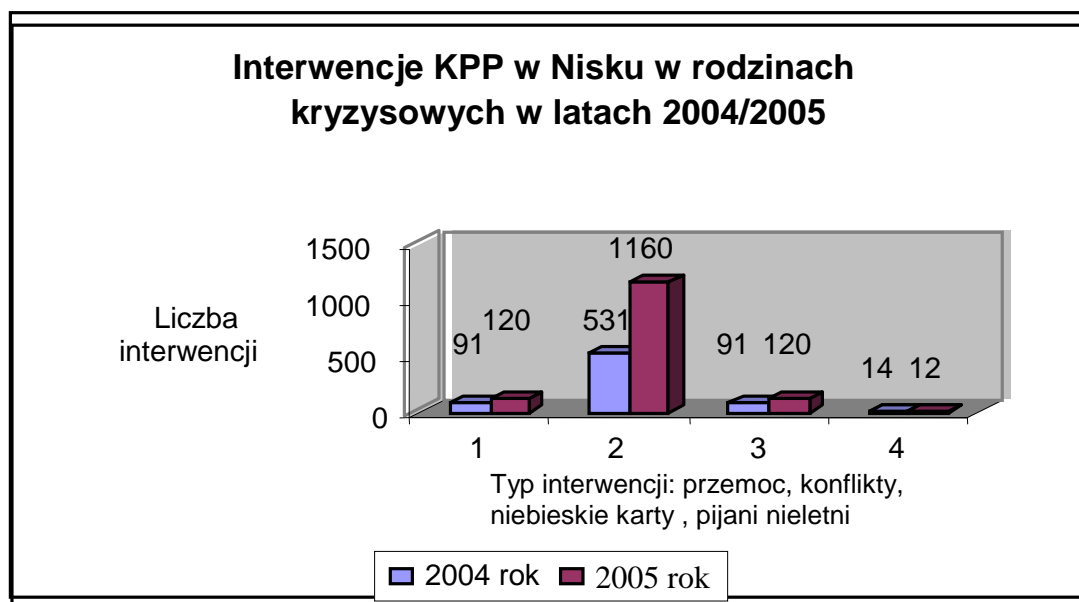
W 2004 roku KPP interweniowała:

- 91 razy w przypadkach przemocy domowej
- 531 razy interwencje dotyczyły konfliktów w rodzinie
- wydano 91 „Niebieskich kart”
- zatrzymano 14 nieletnich będących pod wpływem alkoholu

W 2005 roku KPP interweniowała:

- 120 razy w przypadkach przemocy domowej
- 1160 razy interwencje dotyczyły konfliktów w rodzinie
- wydano 120 „Niebieskich kart”
- zatrzymano 12 nieletnich będących pod wpływem alkoholu

Poniższy wykres ilustruje tendencję wzrostową problemów w rodzinach z dziećmi.

Często ofiara przemocy domowej jest zmuszona szukać schronienia poza domem rodzinnym. Dzieje się tak w przypadku, kiedy istnieje uzasadniona obawa utraty zdrowia, czy nawet życia, w wyniku przemocy.

W 2004 roku w przypadku 3 osób wskazane było umieszczenie ich w mieszkaniu chronionym dla ofiar przemocy. Niestety nie było wówczas takiego miejsca w Gminie i Mieście Nisko. Ofiary przemocy zmuszone opuścić swój dom rodzinny umieszczono wraz z dziećmi w Oratorium w Stalowej Woli i Domu Samotnej Matki w Gorzycach.

Do chwili obecnej ani Gmina Nisko, ani powiat nizański nie posiada interwencyjnego miejsca noclegowego dla ofiar przemocy.

Przyczynami znalezienia się rodzin w trudnej sytuacji są nie tylko problemu opiekuńczo wychowawcze, czy przemoc. Często są to skutki uzależnienia, bezrobocia, czy ubóstwa.

Gdy przyczyną takiej sytuacji jest kilka mówimy wtedy o rodzinach wieloproblemowych.

Z myślą o takich rodzinach w 2006 roku w marcu zorganizowano spotkanie pracowników pomocy społecznej z całego powiatu nizańskiego w celu stworzenia Zespołu Interdyscyplinarnego ds. rodzin problemowych i dzieci niedostosowanych. W skład w/w zespołu wchodziłby przedstawiciel sądu, policji, szkół, pomocy społecznej, czyli ci, którzy mogą przyczynić się do rozwiązywania problemów omawianych rodzin i ustalić środki zaradcze oraz harmonogram podjętych wspólnie działań.

Jest to inicjatywa bardzo potrzebna i realna, która należy niezwłocznie sfinalizować.

Interwencja kryzysowa

Napięcie, w jakim żyją rodziny borykające się z różnymi trudnościami powoduje, że ich członkowie żyją w głębokim kryzysie. W sytuacji kryzysu człowiek najczęściej nie potrafi funkcjonować bez wsparcia profesjonalistów. Wśród rodzin, którym Ośrodek Pomocy Społecznej w Nisku udziela wsparcia, wiele znajduje się w takim właśnie kryzysie. W Gminie Nisko funkcjonuje Punkt Interwencji Kryzysowej znajdujący się w budynku Poradni Psychologiczno Pedagogicznej, przy ul. Paderewskiego 4, którego działanie nakierowane jest na pomoc ofiarom przemocy domowej. Osoby dotknięte tym problemem mogą uzyskać w Punkcie pomoc psychologiczną, oraz prawną. Liczba osób, którym udzielono pomocy w interwencji kryzysowej w 2004 roku wyniosła 30 osób, w 2005 roku wyniosła 61 osób.

Od 2003 roku Komenda Powiatowa Policji w Nisku realizuje na rzecz dzieci i rodzin pogadanki dla dzieci i młodzieży, oraz rodziców w szkołach na temat „Przemocy w rodzinie”, oraz „Zły dotyk”. Profilaktyka taka stawia sobie za cel zaszczepienie w osobach doświadczających przemocy przekonania, że jednak warto zwracać się o pomoc, by żaden incydent przemocy domowej nie pozostał bez odpowiedniej reakcji osób pomagających.

Pomoc rodzinom w kryzysie winna wytworzyć u nich świadomość, że warto poszukiwać pomocy na zewnątrz, a wśród mieszkańców gminy świadomości o możliwości szybkiej reakcji właściwych służb na każde zgłoszenie..

Największym problemem w sytuacji kryzysowej w rodzinach jest brak na naszym terenie ośrodków mogących zapewnić długoterminowe zaplecze mieszkaniowe głównie dla matek z dziećmi.

Najważniejszym elementem programu pomocy dziecku i rodzinie wydaje się być wczesna terapia, wskazanie innych dobrych i konstruktywnych form rozwiązywania problemów domowych, w tym radzenia sobie ze stresem, niekoniecznie za pomocą alkoholu

Problemy dotyczące dzieci niepełnosprawnych

W przypadku, gdy rodzina jest w trudnej sytuacji ze względu na istniejącą w niej przemoc, uzależnienie, bezrobocie itp., problemy dziecka niepełnosprawnego urastają do olbrzymich

rozmiarów. Dziecko niepełnosprawne, w zależności od przyczyny i rodzaju niepełnosprawności, zawsze ma większe potrzeby, wymaga pilniejszej niż inne dzieci opieki, zainteresowania, pomocy w wielu czynnościach dnia codziennego, zwiększonych nakładów finansowych, czyli pełnego zaangażowania rodziców w jego rozwój i rehabilitację. Rodziny, które borykają się z wieloma problemami, często nie są w stanie zaspokoić indywidualnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

W Nisku jest ponad 60 dzieci niepełnosprawnych z orzeczoną niepełnosprawnością na które rodzice otrzymują świadczenie pielęgnacyjne, a ogółem jest ponad 300. Z pomocy społecznej korzystają niemal wszystkie rodziny posiadające dziecko niepełnosprawne.

Problemem w takich rodzinach staje się:

- regularne dowożenie dzieci do szkoły,
- częsty brak nadzoru nad edukacją dzieci,
- brak środków finansowych na zaopatrzenie dzieci w niezbędny sprzęt, który ułatwiłby codzienne funkcjonowanie (nawet, gdy jest możliwość skorzystania z pomocy finansowej, rodzice nie zgłaszają się po nią, bo brakuje im motywacji),
- Brak właściwej opieki nad dziećmi w czasie pozaszkolnym,
- Brak pomocy specjalistów (w szczególności psychologa) w przypadku pojawienia się w rodzinie dziecka niepełnosprawnego,
- Brak pełnej informacji o trudnościach, z jakimi zetkną się rodzice, wskazanie, gdzie mogą udać się po pomoc.

Problemy szkolne dzieci i młodzieży.

Ze względu na rosnącą z roku na rok ilość zgłoszeń ze szkół dotyczących problemów szkolnych dzieci i młodzieży Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nisku dokonuje licznych diagnoz psychologicznych i pedagogicznych. Coraz częściej też rodzice i nauczyciele korzystają z krótkich spotkań w postaci konsultacji w Poradni. Dla dzieci i młodzieży organizowane są warsztaty, których tematyka jest dostosowana do potrzeb osób, dla których są przeprowadzane. Formy pomocy dziecku i rodzinie są określone statutem Poradni.

Dotyczą one diagnozowania przyczyn problemów w nauce, problemów emocjonalnych w zachowaniu, oraz prowadzeniu terapii psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej. W miarę potrzeb organizowane są prelekcje dla rodziców dotyczące umiejętności wychowawczych.

Poradnia pracuje w rytmie roku szkolnego, dlatego informacje statystyczne w danym roku kalendarzowym są trudne do sprecyzowania.

Rok szkolny	2003/2004	2004/2005
Liczba przyjętych dzieci	675	769
Ilość wydanych orzeczeń do kształcenia specjalnego	33	67
Ilość wydanych orzeczeń do nauczania indywidualnego	36	46

Zgłoszeń na badania diagnostyczne i pomoc psychologiczną jest bardzo dużo i nie zawsze Poradnia może je zrealizować w stosownym terminie.

4. Organizowanie pomocy dziecku i rodzinie w Mieście i Gminie Nisko.

Wśród mieszkańców Gminy i Miasta Nisko spora grupa osób i rodzin boryka się z różnymi problemami, z którymi nie zawsze mogą sobie poradzić bez wsparcia wyspecjalizowanych służb. Te osoby i rodziny mogą otrzymać wsparcie i pomoc w wyjściu z trudnej sytuacji życiowej przede wszystkim w Ośrodku Pomocy Społecznej w Nisku. W 2004 roku ze wsparcia OPS korzystało 1 052 rodzin, w których żyło 4 534 osób. W 2005 roku ze wsparcia OPS korzystało 1293 rodzin, w których żyło 4956 osób. Formy wsparcia to przede wszystkim pomoc materialna, rzeczowa, usługowa, jak również różne formy pracy socjalnej w miejscu zamieszkania, a także pomoc terapeutyczna i wychowawcza podległych OPS ośrodkach wsparcia jakimi są Świetlice Środowiskowo-Profilaktyczne, oraz Środowiskowy Dom Samopomocy. Celem reformy opieki nad dzieckiem w naszym kraju było z jednej strony powierzenie zadań organizowania opieki administracji lokalnej tj. powiatowi, z drugiej zaś strony koncentracja działań na rzecz rodzin i dzieci w jednym resorcie MPiPS. Wśród szeregu regulacji prawnych stanowiących podstawę systemu opieki nad dzieckiem i rodziną jedną z najważniejszych jest ustawa o pomocy społecznej, w której dział II rozdział IV jest obecnie swoistą konstytucją opieki zastępczej nad dzieckiem.

Ustawa wraz z aktami wykonawczymi traktuje o tym w jaki sposób pomagać źle funkcjonującej rodzinie, aby doprowadzić do odbudowania naturalnych relacji rodzice - dzieci, przywrócić odebraną rodzicom władzę nad dzieckiem, a dzieciom zagwarantować prawo do życia we własnej rodzinie. Warto zauważyć, że z jednym najważniejszych fundamentów regulacji zawartych w ustawie o pomocy społecznej jest zasada pomocniczości. W ustawie tej jak i w rozporządzeniach wykonawczych wiele regulacji nawiązuje do zasady planowania stałej opieki, z którą wiąże się nakaz zapobiegania umieszczeniu dzieci poza rodziną, oraz skracania okresu sprawowania opieki zastępczej. W każdej sytuacji, w której istnieją szanse reintegracji rodziny naturalnej, opieka zastępcza winna zakładać podtrzymywanie przez dziecko emocjonalnej więzi z rodzicami i ściśle z nimi kontakty. Powszechnie jest dzisiaj uznawana teza, że dziecku wychowanemu poza rodziną zdecydowanie lepiej służy pobyt w instytucji opieki zastępczej o charakterze rodzinnym, niż w preferowanych przez kilkadziesiąt lat instytucjach.

Istnienie placówek opiekuńczo-wychowawczych będzie jednak nadal potrzebne. Nie wszystkie dzieci mogą wrócić do rodziny własnej lub zaadaptować się w rodzinie zastępczej - szczególnie dzieci starsze. Należy zaznaczyć, że ważnym kierunkiem w podejmowaniu zadań systemowych w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną jest reintegracja rodziny, a nie nadmierna rozbudowa rodzinnych form opieki zastępczej. Problem rodzin zastępczych jest zadaniem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i instytucja ta organizuje wszelkie działania wokół zagadnienia wychowania dzieci w poza biologicznej rodzinie. Gmina Nisko nie posiada placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego. W razie potrzeby dzieci umieszczone są w Domu Dziecka w Gminie Rudnik lub w placówkach powiatu stalowowolskiego. W systemie pomocy dziecku i rodzinie nie bagatelną rolę pełni Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nisku. Oferta Poradni jest zróżnicowana. Formy pomocy udzielanej dzieciom i rodzicom mają charakter warsztatowy i terapeutyczny. Jednak z powodu dużych potrzeb nie zawsze Poradnia jest w stanie realizować swoje zadania statutowe w kierunku diagnostyki i pomocy psychologiczno-logopedycznej.

5. Zasoby środowiska.

W Gminie i Mieście Nisko istnieje szereg instytucji i organizacji działających na rzecz wsparcia dzieci i rodzin borykających się z różnymi problemami. Są to takie instytucje jak: OPS, Komenda Powiatowa Policji, Sąd Rejonowy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, placówki służby zdrowia, działalność na rzecz dziecka i rodziny prowadzą także szkoły, świetlice środowiskowo-profilaktyczne i organizacje pozarządowe.

Zajęcia proponowane dla dzieci i młodzieży z grup podwyższonego ryzyka, oraz rodziców :

- 1. Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna w Nisku**-warsztaty n/t problemów w nauce, problemów emocjonalnych, w zachowaniu, oraz terapia
- 2. Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 w Nisku**-poradnictwo wychowawcze
- 3. Zespół Szkół w Nowosielcu** -zajęcia wyrównawcze dla uczniów mających trudności w nauce, zajęcia w kołach zainteresowań (zespoły taneczne, teatralne, sportowe)
- 4. Świetlica Środowiskowo Profilaktyczna w Nisku i Zarzeczcu**- spędzanie czasu wolnego w bezpieczny i twórczy sposób, korzystanie z pomocy w nauce, rozwijanie zainteresowań
- 5. Niżańskie Centrum Kultury „SOKÓŁ”** - działania organizujące cza wolny dla dzieci i młodzieży, koła zainteresowań, ogniska taneczne i zajęcia językowe.

PROJEKTY REALIZOWANE W MIEŚCIE I GMINIE NISKO NA RZECZ WSPARCIA DZIECI I ICH RODZIN (W LATACH 2004 – 2005)

Świetlica Środowiskowo Profilaktyczna w Nisku i Zarzeczcu ;

Półkolonia dla dzieci i młodzieży szkolnej zagrożonej środowiskowo „RADOŚĆ I ZABAWA” zrealizowana w terminie 09.08. – 18.08.2004 r.

Półkolonia letnia „Roześmiane Lato” dla dzieci i młodzieży z Gminy i Miasta Nisko oraz miasta Gródek na Ukrainie w terminie 27.06. – 09.07.2005 r., realizowana przy współpracy ze Stowarzyszeniem Ruch Pomocy Psychologicznej „Integracja” w Nisku

Kolonia letnia „Roześmiane Lato” zrealizowana w Cyrhli k/ Zakopanego w terminie 16.07. – 25.07.2005 r., realizowana przy współpracy ze Stowarzyszeniem Ruch Pomocy Psychologicznej „Integracja” w Nisku

Półkolonia letnia „Słońce dla Wszystkich” o charakterze profilaktyczno – wychowawczym dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych w terminie 11.08. – 24.08.2005 r.

Półkolonia integracyjna „Wakacje Inaczej” dla dzieci i młodzieży świetlicowej oraz dzieci z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności w terminie 12.08.- 26.08.2005 r.

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 w Nisku:

„Zachowaj trzeźwy umysł”, „ Uzależnienia i ich skutki”, „Wszyscy razem”, „Nie pal przy mnie proszę”, „Spójrz inaczej”, „Globalny program profilaktyki zachowań dysfunkcyjnych”.

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 4 w Nisku:

„Przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom”, „Spójrz inaczej”, „Zajęcia sportowe”, „Zimowisko 2004”, „Poznajmy się”.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Raclawicach

„Spójrz inaczej”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Żyjmy zdrowo bez nałogów”, „Nie pal przy mnie proszę”, „Młodość, sprawność, trzeźwość i radość”, „Trzeźwy człowiek-mądry człowiek”
Udział w globalnym środowiskowym programie profilaktyki zachowań dysfunkcyjnych.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Raclawicach

„Żyjmy zdrowo bez nałogów”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Przeciw zagrożeniom”, „Zdrowo na sportowo”.

Zespół Szkół w Zarzeczcu

„Spójrz inaczej”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Szansa w aktywności”, „Powstrzymać przemoc”

Nizańskie Centrum Kultury „Sokół”

Działania wakacyjne 2005 w DK w Nowosielcu, Organizacja czasu wolnego dzieciom i młodzieży podczas ferii zimowych, przedsięwzięcia kulturalne - „Dziecięcy Przegląd Pieśni i Piosenki Religijnej „Chcę śpiewać Panu”, koncert zespołów tanecznych „Wiosenne figle Ogólnopolski Turniej Break Dance „Andergrand”, Nizański Przegląd Tańca Sportowego „Zapasy taneczne”, Międzynarodowy Przegląd Sztuki Dziecięcej i Młodzieżowej „Szkatuła”.

III. MISJA PROGRAMU

**Kompleksowe zapewnienie wsparcia
dzieciom i rodzinom Miasta i Gminy Nisko**

IV. CELE PROGRAMU:

CELE GŁÓWNE:

- 1. Profilaktyka, edukowanie i wczesne interweniowanie w rodzinach zagrożonych dysfunkcją.**
- 2. Rozwijanie środowiskowych form pomocy rodzinie w Mieście i Gminie Nisko.**
- 3. Tworzenie warunków powrotu dziecka do rodziny i środowiska (reintegracja rodziny).**
- 4. Przygotowanie do samodzielności wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze.**

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Ad. 1

- 1.1 Promowanie modelu zdrowej rodziny
- 1.2 Rozpoznanie i profesjonalna ocena zagrożeń dobra dziecka (podejście interdyscyplinarne)
- 1.3 Tworzenie systemu pomagania, edukowania i wspierania rodziny

Ad. 2

- 2.1 Rozwijanie umiejętności rodzicielskich

- 2.2 Wspomaganie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodziny poprzez formy wsparcia dziennego
- 2.3 Pomoc w zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży
- 2.4 Zapobieganie umieszczaniu dzieci poza rodziną

Ad. 3

- 3.1 Przygotowanie rodzin biologicznych do powrotu dzieci funkcjonujących w zastępczych formach opieki i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- 3.2 Przywracanie prawidłowego funkcjonowania rodzin.

Ad. 4

- 4.1 Rozwijanie samodzielności wychowanków domu dziecka usamodzielniających się w oparciu o rodzinny model życia
- 4.2 Realizowanie Indywidualnego programu usamodzielnienia przez usamodzielniających się wychowanków po opuszczeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych.

V. PROJEKTY SOCJALNE – KIERUNKI DZIAŁAŃ PODJĘTE DLA REALIZACJI CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH:

CEL SZCZEGÓŁOWY	NUMER PROJEKTU	WYKAZ PROJEKTÓW SOCJALNYCH
Promowanie modelu zdrowej rodziny		
1.1	1.1.1	Utworzenie grupy wsparcia dla rodzin zagrożonych dysfunkcją
	1.1.2	Zorganizowanie rodzinnej imprezy z wykorzystaniem bazy rekreacyjnej i sportowej mieście i gminie Nisko
	1.1.3	Przeprowadzenie kampanii w mediach lokalnych na temat modelu zdrowej rodziny (prasa, kwartalnik samorządowy)
Rozpoznanie i profesjonalna ocena zagrożeń dobra dziecka (podejście interdyscyplinarne)		
1.2	1.2.1	Tworzenie rejestru dzieci zagrożonych umieszczeniem w zastępczych formach opieki.
	1.2.2	Pomoc metodyczna dla osób pracujących z rodziną dysfunkcyjną.
Tworzenie systemu pomagania, edukowania i wspierania rodziny		
1.3	1.3.1	Terapia rodzin wymagających wsparcia.
	1.3.2	Partnerstwo Ośrodka Pomocy Społecznej w Nisku w inicjatywach instytucji i organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny w Mieście i Gminie Nisko.
	1.3.3	Praca zespołowa z dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych
	1.3.4	Tworzenie grup edukacyjno-profilaktycznych dla dzieci i młodzieży.
	1.3.5	Prowadzenie zajęć profilaktyczno-korekcyjnych dla dzieci zagrożonych niedostosowaniem społecznym w świetlicach środowiskowych i szkolnych
	1.3.6	Wspomaganie zatrudnienia socjalnego i organizowanie prac społecznie użytecznych w Mieście i Gminie Nisko. Rola Klubu Integracji Społecznej w aktywizowaniu zawodowym członków rodzin dysfunkcyjnych.

Rozwijanie umiejętności rodzicielskich		
2.1	2.1.1	Wdrożenie kompleksowego systemu działań profilaktyczno-interwencyjnych obejmujących całą rodzinę
	2.1.2	Świadczenie usług opiekuńczo-treningowych dla rodziców niezaradnych życiowo
	2.1.3	Tworzenie grup edukacyjnych dla rodziców dzieci w wieku szkolnym z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.
Wspomaganie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodziny poprzez formy wsparcia dziennego		
2.2	2.2.1	Organizowanie zajęć pozaszkolnych w świetlicach środowiskowych w mieście i gminie (zwiększenie dostępu do form pomocy pozaszkolnej dzieci i młodzieży wiejskiej).
Pomoc w zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży		
2.3	2.3.1	Organizowanie wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci z rodzin wymagających wsparcia (zintegrowanie wypoczynku z dziećmi niepełnosprawnymi).
Zapobieganie umieszczaniu dzieci poza rodziną		
2.4	2.4.1	Opracowanie i zorganizowanie systemu postępowania z rodziną zagrożoną umieszczeniem dziecka w placówce lub innej formie opieki zastępczej.
	2.4.2	Prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci z problemami okresu dojrzewania i niedostosowania społecznego
	2.4.3	Prowadzenie w Ośrodku Pomocy Społecznej w Nisku systemowej pracy socjalnej z rodziną wieloprotblemową, wspartej poradnictwem specjalistycznym, oraz pomocą kontraktową.
Przygotowanie rodzin biologicznych do powrotu dzieci funkcjonujących w zastępczych formach opieki i placówkach opiekuńczo-wychowawczych		
3.1	3.1.1	Podjęcie działań na rzecz przywracania więzi rodzinnych – praca z rodzicami naturalnymi
	3.1.2	Usługi terapeutyczne dla rodziców dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych.
Przywracanie prawidłowego funkcjonowania rodzin		
3.2	3.2.1	Długofalowy projekt wspierania i terapii rodziców z ograniczoną władzą rodzicielską w Punkcie Interwencji Kryzysowej
	3.2.2	Organizacja wsparcia dla osób doświadczających przemocy. Opracowanie i zorganizowanie systemu postępowania wobec osób doświadczających przemocy.

Rozwijanie samodzielności wychowanków domu dziecka usamodzielniających się w oparciu o rodzinny model życia		
4.1	4.1.1	Projekt wspierania wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych w Mieście i Gminie Nisko poprzez rozwijanie umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, gospodarowania budżetem domowym, życia w rodzinie itp. za pomocą usług opiekuńczych
Realizowanie indywidualnego programu usamodzielnienia przez usamodzielniających się wychowanków po opuszczeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych		
4.2	4.2.1	Pomoc wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych w podnoszeniu własnej wartości, rozwijanie motywacji do nauki, przygotowanie do wyboru zawodu i poszukiwania pracy w warunkach rynkowych
	4.2.2	Zorganizowanie grupy wsparcia dla usamodzielniających się wychowanków

VI. EWALUACJA

Program dotyczący systemu opieki nad dzieckiem i rodziną będzie podlegał ewaluacji na przestrzeni kolejnych czterech lat. Ewaluacja powinna:

- Sprzyjać rozwojowi instytucji pomocy społecznej i projektów, które są w niej realizowane
- Przyczyniać się do wzrostu skuteczności działań i odpowiedzialności osób, które te działania realizują
- Pomóc odpowiedzieć na pytanie : czy obrany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Nisku kierunek jest właściwy
- Przyczyniać się do promocji instytucji pomocy społecznej

W ramach ewaluacji prezentowanego programu prowadzony będzie monitoring. Monitorowana musi być przede wszystkim diagnoza środowiskowa. Od zebranych danych, dotyczących poszczególnych elementów diagnozy środowiskowej, zależeć będzie czy wyznaczone w programie cele są wystarczające i w jakiej kolejności będą realizowane. Monitoring diagnozy środowiskowej pozwoli również określić, które z opracowanych kierunków działań powinny być realizowane i w jakim czasie. Okaże się również, które z projektów socjalnych wyznaczonych w poszczególnych kierunkach działań, powinny być uruchamiane.

W zakresie ewaluacji prowadzona będzie również ocena.

Ocenić podlegać będą przede wszystkim:

- Stopień realizacji celów szczegółowych,
- Badane wskaźniki,
- Projekty socjalne realizowane w poszczególnych kierunkach działań,
- Metody i techniki realizacji poszczególnych zadań w projektach socjalnych,
- Skuteczność działań podejmowanych w ramach projektów,
- Zaangażowanie realizatorów zadań w projektach oraz ich współpracowników

Wskaźniki ewaluacji:

- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej wielopokoleniowej
- Liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz rodziny w mieście i gminie
- Liczba miejsc wsparcia dziennego w poszczególnych typach placówek w mieście i gminie
- Liczba dzieci korzystających z zajęć w poszczególnych typach placówek wsparcia dziennego
- Liczba dzieci umieszczonych w adopcji
- Liczba przeszkolonych kandydatów na rodziny: spokrewnione z dzieckiem, niespokrewnione z dzieckiem, zawodowe niespokrewnione z dzieckiem: wielodzietne, specjalistyczne, o charakterze pogotowia rodzinnego
- Liczba rodzin zastępczych, w tym rodziny spokrewnione z dzieckiem, niespokrewnione z dzieckiem, zawodowe niespokrewnione z dzieckiem: wielodzietne, specjalistyczne, o charakterze pogotowia rodzinnego
- Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, w tym rodziny: spokrewnione z dzieckiem, niespokrewnione z dzieckiem, zawodowe niespokrewnione z dzieckiem: wielodzietne, specjalistyczne, o charakterze pogotowia rodzinnego
- Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu: socjalizacyjnego, rodzinnego
- Liczba dzieci wychowujących się w rodzinach zastępczych w stosunku do liczby dzieci objętych opieką instytucjonalną
- Liczba usamodzielniających się wychowanków (powyżej 18 roku życia), w tym: opuszczających rodziny zastępcze i placówki
- Liczba wychowanków placówek lub rodzin zastępczych oczekujących na mieszkania z zasobów gminy
- Liczba interwencji policji i pomocy społecznej w sprawach przemocy w rodzinie z użyciem procedury „Niebieskiej Karty”
- Liczba i rodzaje placówek udzielających pomocy dzieciom krzywdzonym i zaniedbywanym
- Liczba rodzin dysfunkcyjnych objętych pomocą społeczną przypadająca na jednego pracownika socjalnego
- Liczba rodzin zastępczych przypadająca na jednego pracownika
- Liczba zawartych kontraktów socjalnych w rodzinach dysfunkcyjnych.

Ewaluację prowadzić będą:

- Władze Miasta i Gminy Nisko
- Dyrekcja Ośrodka Pomocy Społecznej w Nisku

- Pracownicy socjalni Ośrodka Pomocy Społecznej
- Rodziny i dzieci objęte pomocą Świetlicy Środowiskowo-Profilaktycznej

Realizatorzy programu:

- **Ośrodek Pomocy Społecznej**
- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nisku**
- **Pełnomocnik Burmistrza do Spraw Uzależnień**
- **Organizacje pozarządowe**
- **Szkoły**
- **PCPR**
- **Sąd**
- **Służba zdrowia**
- **Stowarzyszenia**
- **Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna**
- **NCK „Sokół”**

Proponuje się, aby szczegółowe opracowanie ewaluacji było zawarte w poszczególnych projektach socjalnych, opracowanych i realizowanych w ramach Programu.

PODSUMOWANIE

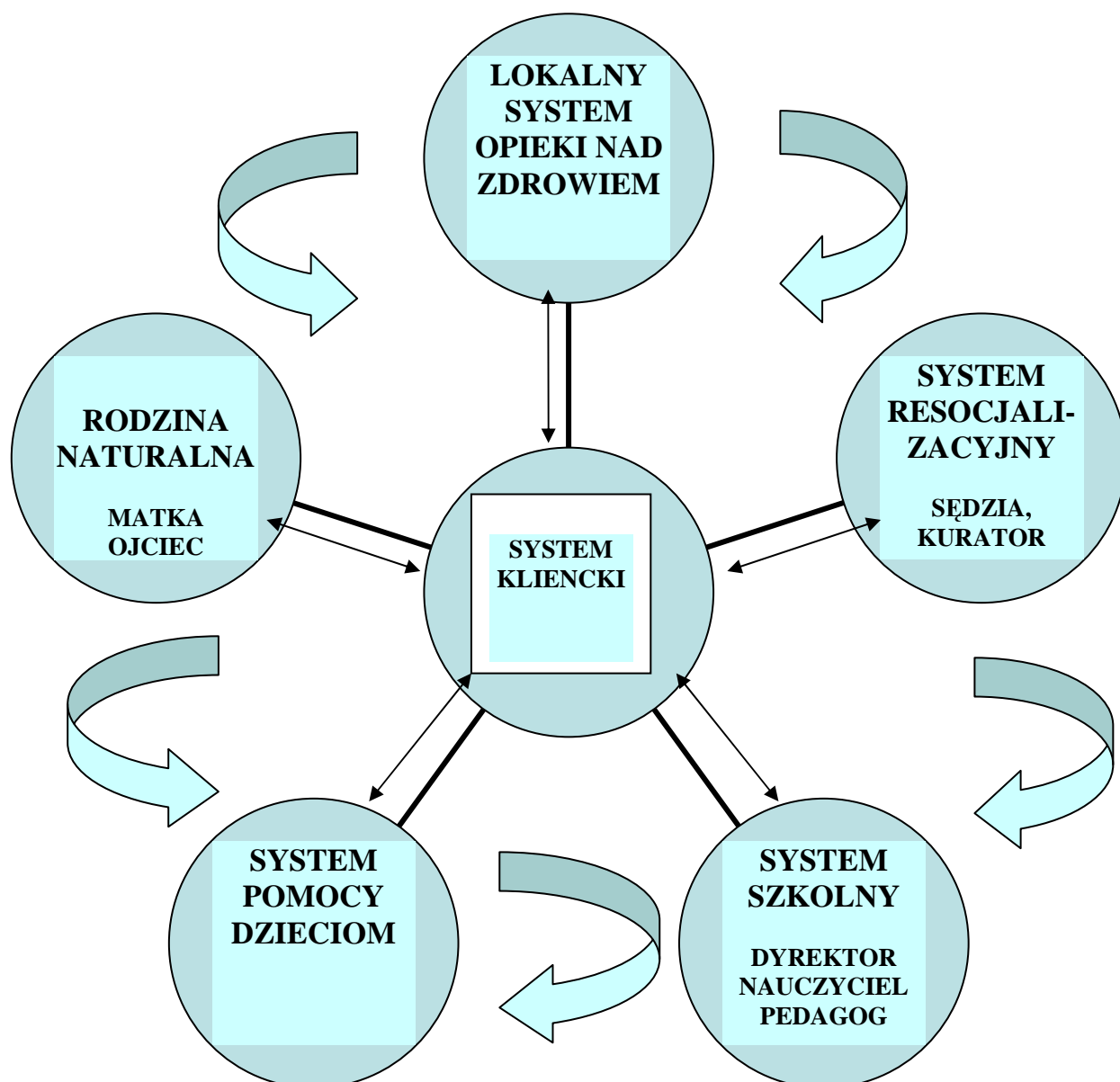
Najważniejszymi obecnie zadaniami wynikającymi z niniejszego programu jest kontynuowanie reformy nowego jakościowo systemu pomocy dziecku i rodzinie, a w szczególności:

- odchodzenie od starych form i schematów
- tworzenie i realizowanie programów profilaktycznych
- rozwijanie poradnictwa rodzinnego
- rozwijanie usług opiekuńczych dla rodzin niewydolnych wychowawczo
- wspieranie rodzin dysfunkcyjnych (przed i po umieszczeniu dzieci poza domem)
- systematycznie monitorowanie losów dziecka umieszczonego poza domem i praca socjalna z rodziną
- wsparcie działań pracownika socjalnego poradnictwem specjalistycznym
- zintensyfikowanie działań profilaktycznych zapobiegających konieczności podejmowania przez służby społecznej interwencji kryzysowych
- koordynowanie całości działań wobec dziecka i jego rodziny przez pracownika socjalnego
- traktowanie rodzin zastępczych jako usługodawców, a nie jako klientów pomocy społecznej
- reintegracja rodziny, a nie nadmiernie rozbudowany system pieczy zastępczej
- odpowiednie wykształcenie pracowników socjalnych do pracy z rodzinami (w tym z poszczególnymi członkami rodzin)
- rozszerzenie kontaktów pracowników socjalnych z organizacjami społecznymi, których działania powinny w sposób systemowy uzupełniać ofertę ośrodka
- angażowanie pracowników ochrony zdrowia w sprawy zaniedbanych dzieci
- tworzenie środowiskowych ognisk przedszkolnych dla dzieci zaniedbywanych w środowiskach w celu wyrównania braków rozwojowych

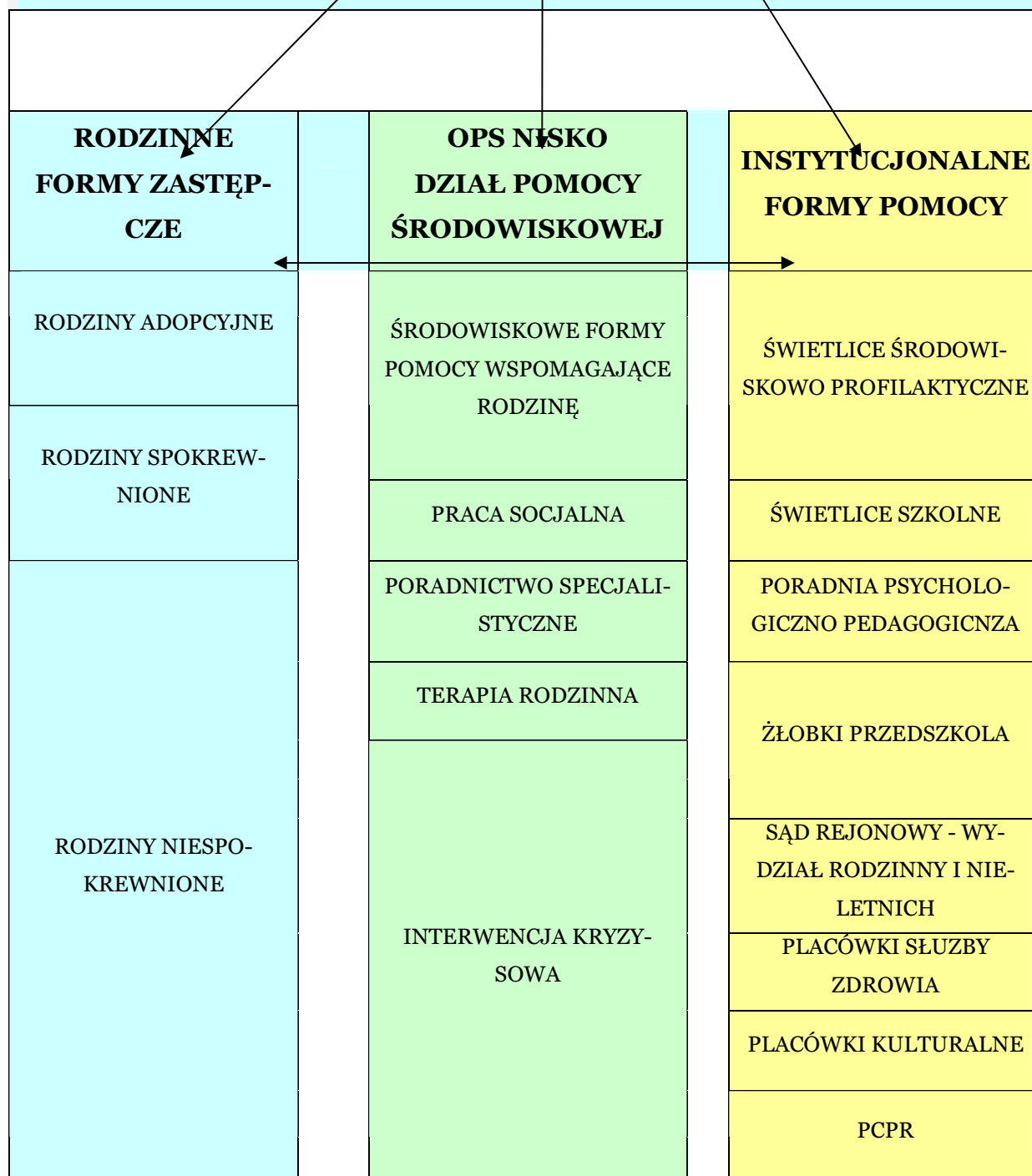
Aby system pomocy dziecku i rodzinie działał sprawnie, ważne jest również zdefiniowanie obszaru pomocy dziecku i rodzinie nie w kategoriach jedynie kosztów, ale dalekosiężnych i opłacanych dla środowiska lokalnego inwestycji społecznych. Inwestycji nastawionych głównie na zapobieganie niepożądanym zmianom, rozwijanie umiejętności rodzicielskich, a w konsekwencji poprawę jakości życia dzieci i rodzin.

W lokalnym systemie działań w obszarze profilaktyki i rozwijania problemów społecznych należy brać pod uwagę udział również innych podmiotów i instytucji. Tak rozumiany program może stanowić pełne, kompleksowe ujęcie systemu wsparcia dziecka i rodziny.

SCHEMAT POMOCY DZIECKU

SYSTEM OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ W GMINIE I MIEŚCIE NISKO

Program opracowali:

Nisko, dnia: 2006/08/07

**pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej
w Nisku:**

Kierownik Działu Pomocy Środowiskowej ..... Elżbieta Tłusty
Starszy specjalista pracy socjalnej .....Anna Tęczą
Starszy specjalista pracy socjalnej .....Maria Kopiec